herpy

LEGWANY

Czakwala

Sauromalus ater

Sauromalus ater to krępy, spłaszczony legwan pustynny z południowo-zachodnich Stanów Zjednoczonych i północno-zachodniego Meksyku. Osiąga 35-50 cm długości, jest aktywny w dzień i żywi się niemal wyłącznie roślinami. Wymaga suchego terrarium z bardzo ciepłym miejscem do wygrzewania, silnym UVB i stabilnymi skalnymi zabudowami ze szczelinami, w które może się wcisnąć.

Rodzina: Iguanidae Nazwa angielska: Common Chuckwalla Dawna nazwa: *Euphryne obesus; Sauromalus australis; Sauromalus interbrachialis; Sauromalus obesus; Sauromalus shawi; Sauromalus townsendi*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**35-50 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**9 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Skalny i naziemny**
Środowisko	**Pustynia i tereny skaliste**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**120 × 60 × 60 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**26-35 °C**
Miejsce wygrzewania	**43-50 °C**
Temperatura w nocy	**16-24 °C**
Wilgotność	**20-35%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 4
Pokarm	**Rośliny**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**24-84 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**5-16 jaj**
Zniesienia w roku	**1**
Inkubacja	**85-95 dni** przy 27-28 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Sauromalus ater to duży, masywny i spłaszczony legwan o zaokrąglonym brzuchu, drobnych łuskach i szerokim ogonie z zaokrąglonym końcem. Skóra jest szorstka w dotyku jak papier ścierny, a gatunek nie ma grzebienia grzbietowego, który ma większość innych legwanów. Ciało mierzy od 13 do ponad 20 cm od pyska do kloaki, a ogon jest mniej więcej tak samo długi. Dorosłe zwierzęta osiągają więc 35-50 cm długości, a największe ważą około 900 g. Samce są wyraźnie większe od samic i mają szerszą głowę z małymi kolcami z tyłu głowy.

Ubarwienie zmienia się w zależności od wieku, płci i pochodzenia. U dorosłych samców głowa, barki i okolica miednicy są często czarne, a środek ciała jest jasny, czerwonawy lub szarobrązowy z brązowymi plamami. W niektórych populacjach samce są całkowicie czarne z białym, pomarańczowym lub czerwonym ogonem. Samice są brązowawe z rozproszonymi

ciemnoczerwonymi plamami i w większym stopniu zachowują szerokie poprzeczne pasy młodych. Młode mają cztery do pięciu wyraźnych pasów na ciele i trzy do czterech na ogonie, a dorosłe ubarwienie pojawia się w ciągu pierwszych dwóch lat życia.

Gatunek przez długi czas nosił nazwę *Sauromalus obesus* i nazwa ta wciąż pojawia się w wielu publikacjach. W 2004 roku Międzynarodowa Komisja Nomenklatury Zoologicznej orzekła, że starsza nazwa *Sauromalus ater* ma pierwszeństwo. Uznaje się pięć podgatunków. Pozostałe gatunki z tego rodzaju żyją na wyspach w Zatoce Kalifornijskiej.

Zagrożone zwierzę wpełza do szczeliny skalnej, napełnia płuca powietrzem i klinuje się tak mocno, że prawie nie da się go wyciągnąć. Jest spokojne i w niewoli łatwo nabiera zaufania, a gatunek jest regularnie rozmnażany.

Występowanie i środowisko

Sauromalus ater zamieszkuje pustynie Sonora i Mojave w południowo-zachodnich Stanach Zjednoczonych i północno-zachodnim Meksyku. Zasięg obejmuje południowo-wschodnią Kalifornię, południową Nevadę, południowy Utah i zachodnią Arizonę, a dalej na południe ciągnie się przez Kalifornię Dolną aż po La Paz i w głąb zachodniej Sonory. Gatunek występuje także na wielu wyspach w Zatoce Kalifornijskiej.

Spotyka się go od nizin do wysokości około 1 400 m, a najliczniejszy jest w terenie skalistym.

> **Naturalny zasięg:** Stany Zjednoczone i Meksyk.

ŚRODOWISKO

Sauromalus ater żyje na suchej pustyni z rozproszonymi krzewami, dużymi skałami, polami lawowymi i szczelinami skalnymi, często tam, gdzie rośnie larrea. Rano zwierzęta wygrzewają się na dużych kamieniach, a gdy robi się zbyt gorąco, szukają cienia i szczelin. Są aktywne przy temperaturze powietrza sięgającej nawet około 39 °C, a temperatura ciała aktywnych osobników wynosi 36-38 °C. Noc spędzają w szczelinach.

W okresie rozrodu samce są terytorialne i okazują to pompkami, kiwaniem głową i otwieraniem pyska. Duży samiec często dominuje na obszarze, wokół którego przebywa kilka mniejszych samców. Zimą zwierzęta zimują w szczelinach skalnych i wychodzą ponownie około lutego.

Pożywienie stanowią kwiaty, liście i owoce pustynnych krzewów i ziół, najchętniej jednorocznych roślin zielnych i traw. Zwierzęta wspinają się też na niskie krzewy po liście. Od czasu do czasu zjadają owada.

Hodowla

TERRARIUM

Dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 120 × 60 × 60 cm (długość × szerokość × wysokość). Najważniejsza jest powierzchnia dna, wysokość ma mniejsze znaczenie. Na każdą dodatkową samicę dolicza się około 0,2 m² powierzchni dna. Wentylacja musi być dobra, bo przy stojącym powietrzu terrarium pod miejscem do wygrzewania szybko staje się niebezpiecznie gorące.

Urządź je stabilnymi skalnymi zabudowami: płaskimi kamieniami do wygrzewania i szczelinami o różnej szerokości, w które zwierzę może się wcisnąć. Szczeliny odpowiadają temu gatunkowi lepiej niż kryjówka w formie skrzynki. Kamienie muszą stać bezpośrednio na dnie lub być sklejone silikonem akwarystycznym, aby nie mogły się osunąć, gdy zwierzę kopie pod nimi. Sztuczne skały łatwiej utrzymać w czystości. Podłoże to piasek i ziemia w proporcji 2:1, o grubości co najmniej 5-8 cm. Żwirek może zostać połknięty i spowodować zaparcie, a zrębki, włókno kokosowe i podobne materiały zatrzymują wilgoć. Regularnie usuwaj odchody, a całe podłoże wymieniaj co najmniej dwa razy w roku. Młode zwierzęta potrzebują wielu kryjówek.

Może być tylko jeden samiec. Samca można trzymać z jedną lub kilkoma samicami, jeśli każde zwierzę ma własną szczelinę i jest więcej niż jedno miejsce do wygrzewania, tak aby osobniki dominujące nie odganiały pozostałych od ciepła.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

TEMPERATURA

Temperatura powietrza w dzień powinna wynosić 26-35 °C z wyraźnym gradientem. Miejsce do wygrzewania powinno mieć 43-50 °C, mierzone na powierzchni termometrem na podczerwień, a zwierzę musi zawsze mieć możliwość odejścia od ciepła. Na noc lampę grzewczą się wyłącza. Latem w nocy temperatura powinna wynosić 21-24 °C, a zimą 16-18 °C. Lampa musi być umieszczona tak, aby zwierzę nie mogło jej dotknąć.

Roślinożercy najlepiej trawią przy wysokiej temperaturze ciała, a zwierzę zaczyna jeść dopiero po mniej więcej godzinie wygrzewania. Zwierzę, które słabo je, zwykle ma za mało ciepła. Codziennie mierz temperaturę przy miejscu do wygrzewania i w chłodnej części.

Chłodniejszy okres zimą, z 16-18 °C w nocy, około 27 °C w dzień i wyłączonym miejscem do wygrzewania, sprawia, że zwierzęta zapadają w zimowanie. Jest ono zwykle niezbędne do rozmnażania.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Powietrze w obszarze występowania jest bardzo suche i terrarium musi być utrzymywane w suchości: odpowiednia wilgotność to 20-35 %. Gatunek dobrze znosi jednak zwykłe powietrze w mieszkaniu, więc nie trzeba regulować wilgotności. Terrarium nie należy zraszać. Ustaw miskę z wodą w chłodnej części, aby nie podnosiła wilgotności w całym terrarium.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

WODA I JAKOŚĆ WODY

Zwierzę musi mieć niską, stabilną miskę z wodą, której nie da się przewrócić, ze świeżą wodą codziennie. Większość płynów pochodzi z pokarmu, ale zwierzę od czasu do czasu pije, więc miska musi stać cały czas. Czyść ją, gdy jest pełna piasku.

OŚWIETLENIE I UVB

Sauromalus ater jest aktywny w dzień i intensywnie się wygrzewa. Należy do strefy Fergusona 4, a UVB jest niezbędne. Użyj świetlówki T5 10-12 % nad miejscem do wygrzewania i utrzymuj odległość od zwierzęcia około 30 cm, chyba że producent zaleca inaczej. UVB nie przechodzi przez szkło ani plastik. Wymieniaj świetlówki zgodnie z zaleceniami producenta, nawet jeśli nadal świecą.

Oświetlenie powinno podążać za porami roku: 16 godzin latem i 12 godzin zimą, ze stopniowymi zmianami wiosną i jesienią. Uzupełnij je mocną lampą grzewczą nad miejscem do wygrzewania i lampą oświetlającą resztę terrarium.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Sauromalus ater jest roślinożercą. Podstawą diety są codziennie ciemnozielone liście: liście mniszka, endywia, cykoria, rukola, kapusta sarepska i liście brukwi. Sałatę rzymską i inne warzywa liściaste można podawać jako uzupełnienie. Żółte kwiaty, takie jak kwiaty mniszka, są ulubionym pokarmem, a kwiaty hibiskusa i nasturcji oraz pokrojone liście opuncji również są odpowiednie. Owoce podaje się tylko oszczędnie. Zbieraj wyłącznie rośliny, które nie były pryskane.

Karm codziennie. Niektóre osobniki przyjmują świerszcze, larwy barciaka lub mączniki, ale owady są zbędne i powinny być co najwyżej rzadkim wyjątkiem. Raz w tygodniu posypuj pokarm wapniem bez D3, nawet jeśli oświetlenie UVB jest w porządku. Zwierzęta w niewoli łatwo tyją, więc kontroluj ich wagę.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Sauromalus ater jest spokojny i może stać się niemal oswojony, jeśli od młodości jest spokojnie i regularnie brany do ręki. W chwili chwytania może gwałtownie zareagować, więc chwytaj go spokojnie. Jeśli zwierzę wciśnie się w szczelinę, nie wolno go ciągnąć; może to zrobić mu krzywdę. Podnoś je od spodu, podpieraj ciało i nie chwytaj za ogon. To normalne, że zwierzę trochę nadyma ciało w dłoni. Myj ręce po każdym kontakcie ze zwierzęciem i terrarium, ponieważ gady mogą przenosić *Salmonella*.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samce są większe i mają szerszą głowę, wyraźniejsze kolce z tyłu głowy oraz duże pory udowe na spodniej stronie ud. Płeć można pewnie rozpoznać, gdy zwierzęta mają 6-12 miesięcy; wcześniej nie da się określić płci świeżo wyklutych młodych, a sondowanie jest odradzane. Kupując młode, trzeba odsadzić nadmiarowe samce, zanim osiągną dojrzałość płciową. W naturze zwierzęta dojrzewają płciowo po 2 latach lub później, w niektórych populacjach dopiero po 5-7 latach.

GODY I KOPULACJA

Rozmnażanie wymaga zimowania. Gdy zwierzęta wychodzą wiosną, samiec kiwa głową i robi pompki, aby wprowadzić samicę w nastrój do kopulacji. W naturze kopulacja odbywa się od kwietnia do lipca. Samiec bywa brutalny wobec samicy, dlatego para wymaga przestronnego terrarium z wieloma szczelinami.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jaja około 30 dni po kopulacji. Zniesienie liczy 5-16 jaj, najczęściej 6-8, i składane jest jedno zniesienie w roku. Zapewnij jej pojemnik do składania jaj z wilgotnym wermikulitem, torfowcem lub perlitem; niektóre samice zamiast tego składają jaja pod kamieniem w terrarium. Obserwuj każde kopanie. Brak apetytu, kopanie bez złożenia jaj i rozdęty brzuch wymagają natychmiastowej wizyty u weterynarza.

INKUBACJA

Jaja przenosi się ostrożnie, tą samą stroną do góry, do zamkniętego pojemnika z wermikulitem zmieszanym z wodą w proporcji 0,75:1 wagowo. Wietrz, otwierając pokrywę dwa razy w tygodniu. W 27-28 °C wyklucie następuje po około 90 dniach. W naturze młode wykluwają się we wrześniu.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode mają wyraźne pasy i opiekuje się nimi oraz karmi je tak jak dorosłe, drobno pokrojoną zieleniną, z ciepłem, UVB i wapniem od pierwszego dnia. Mogą przebywać razem w małej grupie z wieloma szczelinami, ale nadmiarowe samce trzeba odsadzić, zanim osiągną dojrzałość płciową.

Zdrowie i częste błędy

Większość problemów wynika ze zbyt małej ilości UVB, zbyt niskiej temperatury i niewłaściwej diety:

- Choroba metaboliczna kości przy zbyt małej ilości UVB i wapnia. Objawy to drżenie, opuchnięte kończyny i miękka żuchwa.
- Otyłość przy zbyt dużej ilości owoców i zbyt małym ruchu.
- Zaparcie przy zbyt chłodnych warunkach lub gdy zwierzę połyka żwirek albo drobne listki ze sztucznych roślin.
- Oparzenia od niezabezpieczonych lamp grzewczych i zbyt gorących kamieni.
- Infekcje bakteryjne i grzybicze przy wilgotnym podłożu.
- Urazy zmiażdżeniowe od osuwających się kamieni.
- Pasożyty u zwierząt odłowionych z natury.
- Bezobjawowa *Salmonella*, która może zarazić ludzi.

Zdrowe zwierzę ma pełną nasadę ogona, mocne nogi i czyste oczy oraz wierci się w dłoni. Najwyższy znany wiek w niewoli to ponad 9 lat. Liczba ta opiera się na niewielu zwierzętach, a gatunek prawdopodobnie może żyć dłużej. Utrata wagi, zmiana apetytu, obrzęki, wydzielina i nieprawidłowe odchody wymagają wizyty u weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.